

A LÁZ ENCIKLOPÉDIÁJA

1967

EMELETEK

avagy

A LÁZ ENCIKLOPÉDIÁJA

Becsüld, halandó, amíg élek,
szavaim halandó becsét.
Két ember közt legrövidebb
út az egyenes beszéd.
(Ismeretlen költő a XX.
századból)

– – zihálva és komoran, súlyos lépcsőkön,
súlyos emlékek alatt, föl, föl,
s néha könnyen s néha könnyesen,

megállíthatatlanul. Hány emeletnyit?
A földszint tejjilatú,
fű- és földillatú, lóporszagú,

aranybarna, könny-ezüstös, bugyborékoló-szavú
halálsikolyú és anyameleg.

A tűz körül
emberek guggolnak.
Egyik épp húst marcangol.
A másik csak épp fázik.
A harmadik csak épp fél.

A sakál szeme parázsból.
Medve képét ölti az öregisten.

A tűz körén kívül
minden mindennek rokona:
azzá teszi a félelem.

S emitt szóttan gubbasztanak a rokotalanok
(milyen félelmes rang!),
bámulják a tüzet,
(mint én most cigarettám parazsát):
arisztokrata őseink.

A földszintről óriási minden
s mindenki óriás. A hangyák
vonulnak, ahogy megszoktuk tőlük,
s nyugovóra térnek az állatmesékben,
pedig nem érzik otthon magukat.

A földszint felhőpuha,
almaízű a levegő,
s a cigaretta édes, mert tilos,
és a felnőttek okosak, mert félelmesek,
a halált is csak ők találták ki.

(Föltámadni nem akarok.
Kinek? minek?
Utcám sem ismerném meg,
mentőt hívnának
lakásom új lakói,
a rendőrnek is csak egy verssort
mondhatnék,
hogy igazoljam magam.
Hát persze hogy nem akarok föltámadni.
Nem akarok meghalni sem.)

A földszint egyszerű és tekintélytelen.

(NÉGY SZONETT)

(In memoriam Antonii Vivaldi)

(tavasz)

Megjöttél, kicsike? De meg ám.
Könnyes mosollyal, cirógatással.
Lassan kékre sül az ég,
a föld meg csak barnul, mint szokott.

Az ég kék, mint a szeme valakinek,
vizek világgá vándorolnak, mint a szerelem,
mellbimbó-barna alkonyatban
elbőgi magát egy bárány, egy csecsemő.

Barázdában barna magvak.
Boronálják isten barmocskái.
Búzát, békességet.

Fecskék szopránja – nyitni-nyitni.
Féllábas, kontrázó gólyák.
Nyakuk íve, mint a gordonkái.

(nyár)

A sárga dombra
pufók csecsemővel
karján, kaptat
pufók madonna.

Keresztet vet
búzafölde,
orgonálnak
tengerek.

Tegnap lehullt egy véka arany,
ma hullik egy véka arany,
holnap lehull egy véka arany.

fogjuk a mérlegserpenyőt,
sorbaállunk
szurokért.

(ősz)

A bőgő is borral brummog,
szelíd, ami heves volt,
szelíd, ami havas lesz,
szín születik, hal a fény.

A nap már esőben,
az eső esetlen.
Álmaimból virággá lépik
az őszirózsa.

Lám, elkészült minden,
s meg is halt minden egy kicsit,
kőröm közül falunk kevés nyugalmat

a rövid időre,
amíg
a must s a csók kiforr.

(tél)

Kitalálta a halált,
széppé tette, hogy ne lássam,
s hogy ne sírjak, könnyeimet
gyönggyé fagyasztotta.

A fák büszkén viselik
angóra lombjaikat,
szelíd-karmú cinkelábak
alatt jég-xilofon csetten. –

Csontja ezüst jégből,
bőre tejút-hideg gyolcsból
(szagtalan-szigorú-szép liliom):
jön, jön a hópihe-szirmú,
szememet lefogja.
Megjöttél, kicsike? De meg ám.

A földszint egyszerű és tekintélytelen.
A felnőttek
elkészítették a világot és ku-
sza ábrákkal rótták tele, me-
rt csak annak van tekintélye,
ami érthetetlen.

Legény lányt csókol: fárasztó lehet:
lihegnek.

Pedig hangtalanul nő a zöldhagyma,
torkán köszörül kakas hajnalt;
pilleszárnyon az almafák.
Itt nem a végtelen, hanem a
véges az, ami föl nem fog-
ható.

Altamirai rajzokkal tarkák a falak, de
sistereg máris a sárkány, tüzet, fülhasoga-
tót köpik: motorkerékpár,
rohannak a, rohannak a, kavarnak a
képek, zörejek, színek, nekiszalad, nekifut,
nekibuzdul a röpgép, nekiront

a kemény levegőnek,
fölrohan a láthatatlan lépcsőn,
fölrohan, elrugaszkodik,
és szikrázik, morog, pufog, játékká kicsinyül,
és akkor,
akkor,
akkor öl, mikor legjátékosabb.

Akkor,
akkor,
akkor,
fölfakad a sóhaj,
dőndülnek
dobok,
virágok árnyékot növesztenek,
ember árnyékát veszti,
és dübörög a, dübörög a dal,
dübörög, dübörög,

őrölj, malom, őrölj,
őrölj, malom, őrölj,
őrölt Pittakosz is már,

ess, eső, ess, ess,
ess, te keserves,
felhő, hasasodj,
őrölj, imamalom, őrölj,

lúdbél-kanyargós, kacsabél-kanyargós patakocska,
aranyszörű lovat, aranyszörű lovat szilánk ütte,
vitte, vitte patakocska, patakocska,

folyik a víz, áll a part,
folyik a víz, áll a part,
folyik a víz, áll a part –
áll a part, füzek állanak,
rebbenetlen levegőben ritkás rekettye

vékony lábon moccanatlan álldogál.
Függőlégű függőget, napsugaracska függőget.

Ó, a földszint –
sietni, jaj, jai,
fölfele, fölfele,

mindig fölfele van –
nagy-nagy rohanásról,
lélegzet-szaggató,
boldog rohanásról
szeretnék vallani majd,
ha fölserdülök
emlékezéssé –
fölfele, föl, föl-
húsz méter magasan,
a nyolcadikon
nem szédülök,
nem szédülök kétezer méteren,
a repülőben,
szédülök egy
két méter mély sír előtt – – –

és ímé, a sír megnyílt vala:

(ŐRÜLTEK)

Micsoda örült forgatag!
álarcos farsangi menet!
az álarc itt az igazi!
Szabad az út – jöhet, mehet –
jöhet – honnan? – mehet – hova?
a föld alól a föld alá!
Kupával kezében, nyakában
kötéllel, slattyog François;
itt egy püspök, száz-egynehány
gyermek apja; egy lord biceg:
ízekre szedik szavait
írástudatlan kibiceg;
amott, a hideg és hülye
síneken kúszik egy halott,
ruhája térkép, sebeiből
szivárognak a csillagok;
jövőbe-látó szemüreggel,
szilárdan lépdél itt e vak:
írjad, leányom! – hömpölyögnek
makacs ajkáról a szavak;
itt illeg a kötélverő
szerelemre-szomjas neje;

egy londoni komédiás
kopaszodó tojásfeje;
tengeriföld: egy verselő
kamasz – szegény – hogy búvik a
mocsok, mocsok halál elől!
de megtalálja a pika – – –

Mit akartok? örült bagázs!
fejetekre csak újra bajt?

menjeteK vissza! föld alá!
trágyázni tovább a talajt!
Mit akartok? örült bagázs!
hisz ez a világ semmitek!
vagy ha anyátok: mostoha!
ki hintette el a hitet
belétek: hogy még akkor is!
úgy is érte, ha ellene!
csókolni, becézni – ajaj,
mikor rugdosni kellene!
hisz arany helyett ólmot ad,
mustárgázt, ciánhidrogént
ibolya helyett! – És ti csak
suttogjátok: – Ne bántsD szegényt. –
Mit akartok? örült bagázs!
hisz ez a világ semmitek!
kéz a kézből – váltófutók –
veszítetek átal a hitet:
azt, melyet nem szolgálnak – á,
egy fenét! – énekes misék:
hogy jó – hogy megjavul talán
ez a koszos emberiség,
rövidnadrágját – csupa vér! –
kinövi, és, és, és – mi lesz?
– Tombolj csak, örült forgatag!
nem értesz máshoz semmihez –

Kinövi, és – – ó, istenem.
Kavarogj, holdas forgatag!
Vonítok én is teveled
a csillagzó egek alatt.

Hát fölfele, fölfele hát,
terped a talp és csomósodnak az izmok,
óceánok fölött halálok titka, titkok halála s titkos halál suhan,
fagyból épít házat a csigabiga, fagyból házat, fagyból házat,

csigabiga, gyere ki,
csigabiga, gyere ki
csonttörősdít játszani,
robbanómotoron, rakétamotoron,
csigabiga, úgy ám, csonttörődsdi,
élesül a retina, zsugorog a vakfolt
s egy arc, egy arc költözik a helyébe,
egy arc,
egy arc,
nincs több ilyen, –
pupilla: mérhetetlen mély, mint a múlt,
sötét, de minden csöpp mozdulatot a fénytől tanult,
nem is tud hát hazudni;
– két szemem lánya, kis ara: kiseded örömöm hol dajkálod?
két szemem lánya –
szembogaradból szikra-jeleket honnan küldesz?
ismered-e még e sugaras morzét?
ó, én két szemem –
könnyek csikorognak –
fény,
fény,
megtörrik a könnyön,
szívárvány születik –

egy arc –
két szem –
térdig érő télben kék-kék utakon toporog a pillantása –
holdfényben-csillagfényben megpihenni szabad-e?
kétoldalt a sövény: kakaskukorékolás,
pitymallatkor a kapuja tárul, a kapuja tárul –
fagy-házadból, fagy-házadból,
csigabiga, jere ki
csonttörősdít játszani – – –

(TÁNCSZÓ)

Ugorjsza, Marcsa,
árokpart bogánca,
járd ki, de járd ki!
szoknyádat tartsa,
fől-le ne rántsa
forgószeél, akárki!

Tele a bendő,
cifra a kendő,
magad kelendő,
járd, ki-ki lássa!
rengjen a padlat,
pengjen az ablak,
világa vaknak,
látónak légy vakulása!

Mari te, Marcsa,
Mariskám!
legényszíveknek
– gebedjenek meg! –
áristom!

Hét tavasz, hét tél,
már nem is éltél,
fültél, féltél,
fáztál, égtél –
nyolc ős, nyolc nyár –
hej, ha te *volnál!*
sose is voltál.

Ugorjsza addig,
hajnalig hallik
pikula, brácsa
ebvonítása,
szaporázz kopogóst,
járjál lassút,
csúgass csujogóst,
hadd hallgassuk!

Hej, Mari-Marcsa,
Máriskám!

legényszíveknek
– gebedjenek meg! –
áristom!

Ugorjsza, Marcsa,
a szemed sás-nyárs,
a bukszán, a tüszön,
a tinón, az üszön
átláss!

Ugorjsza, Marcsa,
csurog a másolás,
járd ki te! tartsa
szoknyád az áldás!
Járd vele, csizma,
járd vele, bakancs!
cincogj, hegedű,
bőgő, vakkants!

Rajta, de rajta,
Máriskám!
legényszíveknek
– gebedjenek meg! –
áristom!

Ugorjsza, Marcsa,
árok bogácsa,
járd ki, de járd ki!
szoknyádat tartsa,
fől-le ne rántsa
forgószeél, akárki!
Csapkod a pendely,
szárnya nőtt,
hoppon hagy zszindely
háztetőt,
istállót hat ökör,
hombárt gabona,
markot az ököl,
boszorkát babona,
tudóst a tudomány,
koldust adomány,
fináncot a dohány,
holtat koporsó,

vizet a harcsa –
s itthagyt utolsó
ingem!
Te pedig, Marcsa,
Mária,
engem.

lépcsők, lépcsők,
műmárványból, mint a műmárványszobrok,
csak a levegő igazi.

Fleming Athénbe röpül,
szmokingban lép a dobogóra.

Huss, halál, huss, huss,
műtőlámpa vakítson,
sziké szíven szűrjön.

Erős-pörös torokgyíkja, békalevelegje,
nyakfoga, disznószakája, kelevénye oszoljon, romoljon,
Istennek kegyelméből, Boldog Anya parancsolatjával.

Lépcsők, vigyetek tiszta levegőig,
az elképzelhető világ
hamar a képzelet fölé nő,
ámuldoztatja fiait:
fékomadta, teremtette, kutyafája,
azt az ez-meg-azzát,
betyár jóreggelét a betyárnak,
ponciussát, pilátussát, krédóját!
(Így szólok, képes beszéddel,
hogy ne érezze egyedül magát a szó, a mondat,
hogy ráismerjenek a dolgok,
addig is, míg előlépek a kép mögül.
előbúvik marokból az ököl,
hús mögül a csont.)
Lépcsők, vigyetek tiszta levegőig,
novemberi szél emeli csókok szárnyát,
tántorog a, tántorog a lélek,
és tombol és fecseg, fecseg, aki egész nap könyvre görnyedt,
s majd álmában
kétlábú istenekkel társalog –

igéket ígértünk magunknak, gyerekek,
feszítnek, fájnak a születetlen szavak,
s az éjszakába szemek fogalmaznak fényeket,
lehül az éj,
de a szó nem didereg,
minden perc határtalan,
mert marad belőle valami használható –

pucér vadgesztenyék zihálnak és fiatal, szent szigorúság
rak rendet mindenütt,
ehető beszédért tikkad a nyelv,
sós szavakat ízlel,
tüzeseket, világteremtő tüzeseket.

Tüzes kéz égeti le villámokról a rozsdát.

Szájából kiköpi a langyosokat az Úr.

Emeletes föld?
pince ég?

Alkonyatkor ellilul az égbolt,
feketül a lila ég,
kormos felleg alatt
terebély árnyak.
Gyertya sem ég még.
Szunnyad a villany.
Gyúlnak szomorú muzsikák.

Macskaköveken patkó peng.
Este van – kapualj-szerelmek hajnala.
Nincs már nappal, nincs még éjjel,
megjátsszák magukat a fények:
kísértetesdit játszanak,
nem sejtik, hogy lejárt a kísértetek kora,
s ezért játékkuk
halálosan
komoly.

Wolfgang Amadeus kagylófotelben ül.
Szemét lehunyja.
Hópelyhek rügyeznek, haldoklanak vadgesztenyék.

Fekete Mercedes suhan,
benne a kalapos király.
És forog egy lemez:
a d-moll zongoraverseny, Beethoven kádenciáival.

Itt ül a csodagyerek,
itt ül,
harmincnégy évesen,
ül és suttozja:
– Te hülye.
Honnan vetted,
hogya világ jobb?
honnan vetted, hogy a világ *jobb*?
Bánata már borba borul,
bora, bora, tengerszemül,
hullámosan hívogat –
“megtornyozott keserűség”,
föld alatti délibáb – –

(BETEGEN)

A semmiből a fájdalom
üzenget, kése torkomon,
alvásból ébrenlétre és
ébrenlétről öntudatlanba
üldöz, nincs út, menekülés
előle, riogat magamra,
gyarlóságomra; oly esendő
s óvnivaló és cudarul
érzékeny testem tántorul,
lépne, mint a gyermek-jövendő,
amint mába-jönni tanul –
botladozom hát harapós
rögökön, cipelgetve hitvány
léteimet; kérdez? – dadogok
az időnek, félszeg tanítvány –:

készültem, hogyne, ó, sokat
s sok mindenre; amihez nyúlnom
se lett volna soha szabad:
kapkodtam érte, hasztalan;
súly lett e hiány s most e súly nyom –

hisz a halált is önmagam
seb-életén kellett tanulnom; –
készültem, hogyne, készülődtem:
akinek ereje a mersze
csupán – erőm se szent előttem,
világmegváltásra dühödten
ígértem (másnak is, magamnak
is) hírt s nevet – és pénzt is, persze,
s mit még... szent ég, te tudhatod csak,
meg én, ki szándékaimat –
levetkőztem, pucéran állok,
s – hogyne, készültem – dadogom,
s a semmiből a fájdalom
üzenget, kése torkomon,
s tán hörgök és tán kornyikálok
a keserű, a vad,
a kenyérhéjnyi ég alatt.

– – megtornyozott keserűség –
föld alatti délibáb –

Van, van, van tovább –
talp alatt harangvirág
kondul
utolsót,

fehér felhő
feketül,
játszik
koporsót,
toppan a jég – koporsószőg – koppan mintha koponyán –
ki kopog a köveken?
ki kopog az utcán?
kopogtatás minden lépés: ereszetek föld alá –

ki kopog a köveken?
túros gebe patáján csillagpatkó,
sorvadt inyén pitypang-zabla,
kapu alatt bekocog, föl kocog a lépcsőn,
s ösztövérgigáján a lovag úrnak,
ösztövérgigáján – e kiszikkadt hangszeren át –
csikorogva-nyekeregve sirül át a szerenád – –

(DON QUIJOTE SZERENÁDJA)

Madonna, ó, madonnám,
e szöghajú, szűz esten
szíved szívemre vonnám,

kereslek Nekeresden,
talállak Nemlevőn,
be búa-kútba estem,

tüdőnyi levegőm
az égbe bugyborékkolt,
tikogok epedőn,

be rég volt, ó, be rég volt,
hogy, nem süllyedve sárig,
e derék még derék volt

– a sárga hold ma sárlik –,
s ha szólt a szív parancsa,
tüzes csitkóm, a sárig,

szállt szilajon, s halandzsa
még nem hagyá el ajkam,
szépszavú de la Mancha

valék; – madonna, rajtam
aszú bőr már a gúnya,
és nem fog a karaj-tan

s a zsírszívűek gúnyja –
tartson ki-ki hülyének,
amíg csak el nem unja –

– hozzád száll ily hű ének,
patak csörg, szél susog, nád
zizeg mélyén az éjnek,

akárha Te susognád:
szeressél, vén *bolondom*,
de nem haraghatom rád –

maradtam a porondon
magam, s a vért, a vért
itatom föl bolondon,

a vért, mely semmiért
(s milyen sokért!) patakban
folyt el; paizs, se vért

nem segített, vasamban
semmi erő se volt,
akár horpasz hasamban

zaba — s a sárga hold
ma sárlik s megdagadván,
síri szemembe fojt

minden fényt, s én, a vak, lám,
látom a kék mezőt
(ó, túlvilági reklám) —:

s a bitót és a rőt
avart, mely unalommal
várván az érkezőt,

aki a szélmalommal
küzdött s megveretett:
betakará azonnal

s hit s remény s szeretet
nevében gyűjte este
álcákat, legyeket,

ezer férget, ki leste,
hogy végre éttké válik
jó de la Mancha teste;

— a sárga hold ma sárlik,
nézik — be delikát! —
Erzsik, Birik s a Sárík

s a szőke Erikák,
kik a gyanútlan rittert
kacagva verik át

– a másvilágra; – hittel
csücsültem én az ágon,
s nem is sejtettem, hidd el,

hogy magam alatt vágom;
mit ér, ha fölfele
száll, míg le én, világom?

Kékül-zöldül bele,
jaj, az Úr színe – a
lelkem örök fele,

édes Dulcinea:
e megterített asztal,
vedd édesen – de ha

csak csekélyded vigasszal
szolgálhat s botorul –
erőtlenül magasztal:

a lovag leborul
– üdvét, ó, ne halaszd el –,
s megnyílik, pokolul,

talpa alatt a flaszter;
– a sárga hold ma sárlik –
hadd nyögjem e panaszt el,

míg szerenádra válik – –
– madonna, ó, madonna,
ki énekem világít,

ma vánkos és ma dunna,
ma lángos és ma rozsdás
csillag, mit meg nem unna

lesmirglizni a postás,
madonna, makaróni,
madonna, lelkimosdás,

madonna, ideróni
való emlékezet, te,
lelkem falára lógni

való, gyöngy képezet, te,
te boldog, te pogány,
te mocskos tetűette,

vágyaim ágbogán
ülő kőszáli kurva,
moslékos tobbogán,

üstökös lisztből gyúrva,
– Madonna mia cara,
lócitrom lángra gyúlva,

na mondja, mi az ára?
madonna, árva érem!
madonna, mi a kára?

madonna, drága, kérem!
sintér ültette rózsza!
szemen szedett szemérem!

madonna, múltak jósa!
ki trónolsz Nekeresden,
kiben egy már a jó s a

rossz, kibe beleestem,
tündéri csatakanca!
pisis pendelyű isten!

tőled legyen agancsa,
látod, már azt se bánja
jó lovag de la Mancha!

S kutya se sír utána.

S a lovag tovakocog a mérsékelt égövön.
Emberszabású óriások
és emberszabású tetvek között,
lankáin az időnek és pázsitján, avarján;
erre vágat Bálint báró, sólyommal a karján, – –

aztán szitalni kezd a tél,
fák kificamodnak,

gallyon gubbaszt kotlós-hó,
ki-kikél alóla egy-egy reccsenés.
Halihó!
: hali-ha: vadászkiáltás harsan – gyorsan,
hali-ha: a hangja cikázik higany levegőn,
szinkópás dobogás,
szikrázó csaholás, vakogás,
kurjantás, káromkodás, jéggyöngy-kacagás,
nyereg-csiklandta sikogás,
lőháton nyusztprém, hölgymenyét-gerezna,
medvebunda-brumm-brumm,
sikkos hermelin-sik-sik (– Nodekérem!),
élő nyakban döglött róka –
kopja ropja kesztyűs kézben –
szablya járja, buzogány –
pórnép prütyög-
fütyög-
kerepel – –
vadkan
horkan
róka
lángol,
szárnyas az
őz –
horkan
holtta –
lángol
hamuvá –
élte-szegetten
lezuhan –

Vadkan, róka, őzike szemébe belefagy a sötétség –
vadkan tornyos hátában kopja remeg,
bukfencet vet róka-láng,
istenanya-őzike térdre borul.

Medvebunda, hölgy-gerezna páracsíkot ereget,
kisasszonyka kiskacsója haldokolja
meleget,
bécsikapu-pofával
fújja
– de hiába –
a vadász,

kerülő,
hajtó,
a pecér, –
szűkül a hajtó, a vadász, a pecér,
hajtó hasa, pecér hasa sokat ér,
sokat ér,
sokat ér –
ha már nincs hajtó, nincs pecér – –
hasát hasítja hamar
vadászkes –
csillog ezüst hashártya, belek gőzölögnek –
kisasszonyka kiskacsója fürdik,
fürdik,
kiskacsó
fürdik
forró vérben –
mehetünk is – halihó –, mehetünk, mehetünk, mehetünk.

Halihó.
Marad a hó.
S benne kitörülhetetlen véres szimbólumok.

Mérsékelt égövi tél.

Mérsékelt fagy.

Has-meleg.

Emberek. -----

(HARMINCKÉT SOR A BOLDOGSÁGRÓL)

Boldog jövő! – gondolatok-
e már, feleim, arra, hogy
mit is jelenthet, mit jelent ez? –
Mindig csak az álló jelenhez
mérünk, és hát képzelünk *jobbat*
(s még azt is lemondón! – : “hisz rosszabb
úgysem lehet!” –) – – Igényeink,
sajnos, csak a *való* szerint
alakulnak – – – a sose-rest
agy máris, lám, kétkedni kezd:

Ide hát, aki volt már boldog!
hadd lám: mennyi ideig tartott?
egy órát? egy napot? hetet?
kibírt-e ugyan éveket?
Igen: *kibírt?* – mert idegek,
rághatatlanok kellene
ehhez is, mint a szenvedéshez!
hogy bele ne rokkanj, hogy élhess!
s teherbírás! – : mert hát teher
ez is, és *csak* cipelni kell,
ha jólesik is. –

Mielőtt
fölhúznók hát azt a jövőt,
hagyjunk egy csöpp időt, gyarlók, mi,
amely alatt meg tudjuk szokni,
edző-kúrát, átmenetet –
bizony, edződni, emberek,
edződnünk kell még ehhez is!
(mivelhogynincs rózsátövis
nélkül.) –

S ki néktek most így ír
– mert épp akadt fölös papírja – :
hiszi, hogy majd ezt is kibírja
az ember – mert sokat kibír.

Emeletről emeletre bukácsol az ember, s megpihen egy-egy lépcsőfordulón. Sójaja vers, indulata magasság; sójaja mélység, indulata költemény. S megyünk, megyünk, meg-megszökkenve vagy bukácsolva, hétrét kiegyenesedvén s derékfájással, magas vérnyomással, bokasüllyedéssel fizetve meg az árát, hogy nem négykézláb járunk. S öregsünk, születnek új halottaink. Nincs vége, sosincs a pörnek. Fiaink, unokáink mind több panaszt s mind több reményt örökölnek. Ugyancsak egy ismeretlen XX. sz.-i költőnél olvasom e négy sort:

Szégyen a szó, ha nem vigasz,
szégyen a vers, ha nem igaz;
igaz vagyok s szégyentelen,
akárcsak a történelem.

Vigasz?

Idehordani mindent, ami jó, mindent, mindent idehordok,

fölkutatók mindent, mindent, ami használ,
mindent, amit el sohasem felejteth az ember,
hogyha szilárdítani szeretné magát – letanyázni a drága vigasznál,
mert a vigasz a legnehezebb – be nehéz, be nehéz vigasztalódni!
ó, hol van a szó, hol az enyhület, ó, az erő – az erő, a valódi!
Ez volna, Yeats mester? – :

...But one man loved the pilgrim soul in you,
And loved the sorrows of your changing face – – ?
És hogy lehet, ó, hogyan is lehet úgy vigasztalódni, hogy azért ne felejtünk?
hogy el ne fakuljon, de azért – de azért ne fájjon az emlék!
hogy hulljon a múlt, de ne haljon.
Hogy a fájdalom is csak energiaforrás –
ó – soha más ne legyen!
Erre találjátok írt, csodaírt, ó, doktorok!
erre szavakat, költők!
szillogizmust erre, elmék!

Bepörölni a létet az elmúlásért
– három s egynegyed milliárdan fölperesek! –
vesztes fölperesek!
véget sosem ér,
megújul, újra meg újra, megújul a kereset.

Öregasszony-hang, feketekendős-hang, érdes sírással, haj-
tépő, száj-gyömködő és hörgő, vízbefülő, vízrehulló –
hogy vigye, vigye, vigye patakocska, patakocska, hab
elmozza, partra ne vetődjék, partra vetődjék, ott tátogjon,
múlják bele a csöndbe – – –

Gyermököm, édes,
ó, aki voltál.
Ó, mire éltél,
ó, mire holtál,
Gyermököm, édes,
ó, aki voltál.

Miért szenvedtél
ki a kereszten.
Ó tüdőbajtól
csontig érezten.

Szuronnyal szíved
mért hogy szúrták.

Máglyád micsodás
lángok gyűjtják.

Ó, fiam-édös,
holnap-álom.

Egyem-ékös
boszorka-lányom!

Jaj, anyám, jaj, jaj,
virrad a hajnal
s véle halálom.

Jaj, anyám, jaj, apám,
jaj, arám, szeretőm.
Vérbe hull a napom,
vére hull delelőn.

Földön-pokol-kemence,
jaj, tüze éget.
Jaj, fiam, lányom,
jaj, apám, jaj, anyám,
téged.

S születnek, születnek új halottaink.
Nincs vége, sosincsen a pörnek.
Fiaink, unokáink mind több telet
s mind több tavaszt örökölnek.

(S kellemetes kikeletnek
rügy-fakasztó hangjai
kedveskedve csicseregnek,

megpendülnek mindenek.
Pendelyes kis sugaracskák
derületre intenek,

elviháncolván napestig;
szándékuknak igaz voltán
ember, állat megmelegszik. –

Kiröptetvén ablakon
szárnyas csitkóm, friss erőre
kap a primőr abrakon.)

Uram, én kiszállok a buliból – mondá a lovag. – Vagy engem
találtak ki rosszul vagy a világot. – Uram, itt valami bökkenő van.
Meg is halnék, mert úgyis az lesz a vége, de Hamlet kollégám
elriaszt:

To die – to sleep – to sleep – perchance to dream –
oh, there's the rub!

Ez itt a bökkenő!

De mit tegyek, ha lejárt az időm.

(DON QUIJOTE VÉGRENDELETE)

Én don Quijote de la Mancha. Tiszta öntudattal,
elmebeli képességeim birtokában. Amint itt következik:

abált szalonna	-----	akadémia
abroncs		adagio
bábkormány		bableves
Bach		bacilus
bajonett		balettecipő
bécsi korom		behívó
Belzebub		benzinmotor
bankbetét		boldogasszony
cégtábla		cián
coboly		csapszék
csalogány		csicskás
csőd		csüddögölő
csimbók		csukamájolaj
delej		dézsma
decentralizáció		disznóhús
dzsem		dac
dögkeselyű		divat
ebadta		égszínkép
éhségstrájk		eladólány
epilepszia		esztéta
étterem		evolúció
fácán		fajelmélet
fekély		feketerigó

felleg	feminizmus
fénykép	finánctóke
fogdmege	fülemüle
gácsér	garabonciás
genny	Göncöl
gólyahír	gúzs
grácia	gyaur
hajszálgyökér	halászlé
hályog	hangár
hajdina	harangszó
hányinger	határincidens
hasüreg	hegedüverseny
hatókör	herbárium
hisztéria	hóeke
humor	hüvely
idény	iafia
ifiasszony	igric
iker	import
index	iramszarvas
író	isiász
istráng	italmérés
jacht	jegyzékváltás
jogász	juhtúró
kábel	kakukk
kamarilla	kamilla
karikagyűrű	kézitusa
kibic	klarinét
kódex	kontrás
kór	kökörcsin
köpű	köszén
közlegény	kulcslyuk
kuruc	kutyavásár
lábravaló	lóhere
mandarin	mellhártya
méz	morfium
mirtusz	mosoda
nadály	nagypéntek
naiva	narancshéj
népdal	nylon
nyakleves	nyusztprém
obsit	orgonasíp
orja	ostromállapot
ótvar	oxigén

ököljog	özvegy
őszirózsa	öröklés
pacal	pacifista
padmaly	pályadíj
paradicsom	párbaj
parlament	patkányméreg
pendely	piac
pingvin	pléhbános
ragya	rajzszög
rekettye	ripók
ribanc	rím
röntgen	rőzse
sáfrány	sátán
skorpió	sodrófa
sors	sótartó
spanyolviasz	stiliztika
szabadgondolkodás	szaharin
szatyor	százados
szellő	szenilis
szóvirág	szőr
szurok	szűz
tabletta	tábornok
tajga	taxi
tébolyda	térzene
tetemrehívás	tépőfog
toll	tolvaj
tompaszög	tökfilkó
töpörtyű	történelem
törzsfőnök	túlóra
tücsök	tyúklétra
uborka	újság
úriszék	utcaseprő
utóirat	uzsora
üdvlövés	ünő
ülep	ürmös
üszög	üzlet
vacok	vaj
vasvilla	végrendelet
vérsavó	vésztörvényszék
vigéc	villámhárító
vírus	vőfély
zabosbükköny	zugbankár
zuhany	zuzmó

zsába	zsebnaptár
zsaru	zsinórmérték
zsizsik	zsuzsu

A lovag meghalt és eltemettetett. Három bohóc parentálta el, és sírhalma nincs, így hagyta meg, hadd játszhassanak a gyerekek rajta, és fejfáján csak ennyi áll: *Itt nyugszik Don Quijote de la Mancha, mert meghalt.* És a fejfa másik oldalán, elmosódott, öreg betűkkel: csak ennyit lehet kivenni:

...ÉS A MI KEZÜNKNEK MUNKÁJÁT TEDD ÁLLANDÓVÁ NÉKÜNK,
ÉS A MI KEZÜNKNEK MUNKÁJÁT TEDD ÁLLANDÓVÁ!

De nincs is fejfája.

És ez a nemlétező sírhalom a lépcső a tavaszba, a játékosba, a kedvesbe, a borzalmasba, föllépünk ide, szerelmem, és örvendezünk és fejünket törjük és aggódunk és mindenről megfeledkezünk.

(ALKONY)

Röptükben gyűjtja föl az alkony
a madarakat.
Ellustul a nap lobogása,
abbamarad.

Koratavaszi, bágyadt, párás,
bimbó zenék.
Tavasszá ringatók. Mehetnénk,
ha tetszenék,

velük, hívnak. Ne szólj, ne szólj most,
ne szólj, hiszen
hallak, szívem. Tudod, hogy hallom
és elhiszem.

(HÁROM IDILL)

1

Rüggyé halt a zúzmara,
magabiztos hérics
suttog – halld, tél tűnt hava! –:
szín, fény csakazértis!

Holt is hasznos a földnek,
hát akkor az élő!
Vad emlékek túlkölnek
aszfaltozott égről.

2

Jöjj, tavasz, jöjj, nyár, sok-sok esendő
virágszirom,
lopj egy pillantást nyugős szememből,
jöjj, tavasz, jöjj, nyár, sok-sok esengő
virágszirom,
muskátli, tátika, viola, rózsa,
bazsalikom!
Persze, csak itt az erkélyen, fönn
a nyolcadikon.

3

A tavasz nincsen egyedül,
a tavasz tudván tudja, hogy
szétszórt fénye szemembe gyűl,
hogy fény-fegyvertársa vagyok;
elég volt megtanulni, hogy
hulla-keserves egyedül.
Csak szórni valóm egyre fogy.
És szólnivalóm egyre gyűl.

De lásd: a füvek fölvisítnak, mert nekik sem mindegy,
mi tapossa őket: meztelen talp vagy tankok tiprólánca.
És sugár is hányféle van! És láz! És az én
tavaszom,
a mienk, amelyet elorozni nem hagyok!
És ott az a tavasz, a huszonkét év előtti, hogy vérben
csúszott el a mezőn s törte lábát az oktalan
barom is, és addig, öt esztendőn át, micsoda tavaszok,
nyarak, telek, pestis, ragály és bélpokol
és csuma, himlő, kolera és franc baj, lepra, kelevény,
dögvész és fekete halál, veszettség, sárgaláz
s a rák s a leukémia és "hasnak szertelen menése"
és bujakór, ficam, dementia, gutaütés és tyúktetű
és trichinella, gonorrhoea, bélpokol, csuma, kolera

(ŐSZIRÓZSÁK)

Tegnap még szégyenlős növendéklányként
szemérmesen mosolyogtak az alig-hamvas
szilvák, barackok, riadt-kicsi almák,
hajladozó búzatáblák alig sejtették
szőkeségük élet-adó hatalmát,
a napok tüzes-arany csöndjébe
bele-belecsattant egy zápor,
a mezőn lesunyt füllel ázott a jószág,
és látod, kedves:
ma, a kert egyik zugában,
orgonabokrok szoknyája alatt
fölfedeztem néhány lapuló őszirózsát.
Remegtek, mikor tetten értem őket,
hogy szirmaikon cipelik már az őszt,
hisz jóformán még nyár se volt – hát mit akarnak,
de csak hallgattak makacsul,
és benne volt e hallgatásban,
hogy maholnap a faleveleken
dérre kegyetlenedik a harmat,
hogy a sarkon hancúrozó kölykök kezében
labda helyett ott-szomorkodik a szamárfüles irka,
az utcák megtelnek lebarnult emberekkel,
s a siető, álmos arcokat
piros-vidámra csipkedi a reggel;
a sétatéren fiók-festő-gigászok
lesik el a fáktól a pazar színkeverést,
s szerelmes kamaszok verses vallomásra ihletődnek;
lomhán csurognak a méz sugarak
s érett-gyümölcs-illata lesz az anyaföldnek,
és szemed paraszában
föllobban újra a szerelem, a gyöngédség, a jószág.
Szerettem volna neked adni a virágokat.
De aztán csak ez a vers maradt.
Mert mire hozzád érnek:
elhervadnak a remegő őszirózsák.

(1957)

Lásd, ez a régi ősz – ilyenkor illenék visszavágnini.
Nem tudok.

A jövő érdekelne? Elébe megyek.
És amit nem tudok meg, megálmodom.
A jelen itt ég sejtjeimben.
De a múlt? az *“enyém?”* Arról ki mondhatja meg az igazat?
És mégse vágyom vissza.

(DAL)

Szivárványló bánat
földre költözött.
Tarló ősre szállnak
birkanyáj ködök.

Dér dereng, halálos,
dermedt fürgeteg
lengi át a várost,
érett földeket.

Már a tél villámlik
láthatatlanul.
Szótlán a világ, míg
tavaszul tanul.

Sietni, sietni, sietni – senki se várhat, senki se vár. Engem sem vártatok meg – nélkülem gyártottatok A-bombát, antibiotikumot, ekrazitot, rádiót, gőzmozdonyt, guillotine-t, amforát, kőbaltát – s nekem csak az maradt, hogy jobban gondoskodjam azokról, akiket én nem várhatok meg.

Sietni, sietni, sietni – harsányak a napok és sietősek és mi feledékenyek vagyunk – oly hamar, oly könnyen, oly szívesen feledjük a megbánnivalót! Vagy épp ezt hívjuk halhatatlanságnak? –: hogy lassan-lassan kihullik minden, ami rossz? A megújulás alázatos öröme? – S én mit tehetek? fényt fogalmazok hitelbe. Már azt a keveset, amennyire telik – hiszen mi minden sürget! a szélcsönd, a fürgeteg, az erdő, az öntöde, a tél, a nyár, a szerelem, a félsz, a mersz, a lét, a perc – napi három műszaknyi élet, mely így munkál, hogy ne tévedhessen soha! Halálig. Aztán újramezdi.

(MASZEK BALLADA)

Végig Világ utca hosszán
tessék befáradni hozzám!

Vagyok az utolsó maszek,
énnálam csillag a faszeg,

kinek kell repülő szőnyeg?
az én inasaim szőnek! –,

nékem panaszkodnak holtak,
este kigyújtom a holdat,

színvaknak csiszolok prizmát,
olajozok aforizmát,

az ég alatt, a föld felett
hűtők nyarat, fűtők telet,

ha kifogy a szűzdohányból,
tőlem veszi a tűzhányó,

ki e földön helyet keres,
jó iránytűt nálam szerez,

szabok-varrok leányálmot,
boldogságot, testhezállót,

göndöríték bárányfelhőt,
s a hétmérföldes cipellőt

– ha elkopott – talpalom,
itt a ritka alkalom,

végig Világ utca hosszán
tessék befáradni hozzám,

vagyok az utolsó maszek,
vagyok, ameddig nem leszek!

S ha már itt tartunk: mit is tehet a költő? Teleírhatja
csillagokkal a mennyboltot,
míg alusznak a csillagászok.

Teleírhatja rózsákkal a kertet, míg alszik a május.
Teleírhatja reménységgel – teleírhatja hajnallal az éjszakát,
míg alusznak az emberek.

Vagy, ha egy kissé indulatosabban fogalmazok:

Utálható a tollat – mágneses
dühvel újból csak papírhoz szögez:
e rángatózás minden örömd:
ripacszkodni ország-világ előtt;
jární a megismerés útjait
lábásfejüektől mú-mezonig,
csak róni, róni, róni napra nap
a minden-lében-kanál sorokat;
vár akár akadémiai polc,
örökké az maradsz te csak: bohóc.
Bolygókra mászkálsz? – csücsülj le: elébb
tanuld meg véred összetételét,
tisztogasd végig rongy idegeid:
hagyjanak nyugton bár reggel tízig,
egy kis biztonságot kaparj elő:
ne darvadozz, ha elalszik a nő,
ne átkozódj, ne bögj, ne keseregj –
fáradt a világ, nem hálhat veled.
Hajszolod –: elfárad a nyugalom,
lépkedsz feltört fáradtság-ugaron;
ne reménykedj, mert a halál se más:
nem befejezés, csak abbahagyás,
s csak harc marad, mely utolsót dörög:
izzó parázs koporsódon a rög.

Fölfele, fölfele, fölfele – mindig fölfele van.
Néha könnyen és néha könnyesen,
megállíthatatlanul.

Hány emeletnyit?

Hol marad a földszint, a tejillatú!

Hány láb koptatta a lépcsőket s hány fogja még – de sietni, sietni,
sietni, irgalmatlan ütemet diktál a kérlelhetetlen üzemanyag: a láz.
Holnap már ezt az emeletet is – nyolcadik? tizedik? huszadik? –, ha
fölébe kerülök, földszintnek látom. Az örök, az örök, az örök: az út.
Római légiók vonultak rajta, nem is oly régen, az ingyen halál felé.
A megfizethetetlen halál felé. Itt sétált, tűnődve, Fermi; hallgatódzva
Bartók, mert valahonnan, az erdő mélyéből, két kilométerről talán,
eltévedt cica panaszkodott. Itt ült, egy fatönkön, Lenin, megtervezett
álmaival.

Kaptatok, reménytelenül, nézván a tájat, az idő tájait, és amit látok,
megpróbálom lefordítani szépséggé.

Nincs irgalom, nincs irgalom.

Megyünk – kísért a bánat: örüljünk, mert állhatatlan.

Megyünk – kísér az öröm, az állhatatlan.

S észrevétlen lépdél nyomunkban, ami megmarad.

UTÓHANG

(Apró ének Nevenincsről)

Kandúr-lusta estén
talpas fények
karmaikat visszahúzva
glóriásdit játszanak.

S valahonnan,
valahonnan,
valahonnan
zeng a dal:

Volt egyszer, hol nem volt –
úgy hívták, hogy Nevenincs,
nem is látta senki.

Akkor eljött hozzám, s megkérdezte: – Mi van a szemeddel?
– Nagyanyám mézzel kegette, mézzé válj, hogy lássalak.
– Tudod, hogy nem tehetem, Nevenincs nem méz: Nevenincs: Nevenincs.
– Anyám katáng szirmaival borogatta-borogatta – katáng légy, hogy lássalak.
– Tudod, hogy nem tehetem, nem katáng Nevenincs: Nevenincs: Nevenincs.
– Ujjaival valaki, szirmaival, lecsukta a szememet.
– Itt vagyok, itt, itt: Nevenincs – Nevenincs.

Ki tudja leírni kis Nevenincset?
Ki tudja feledni kis Nevenincset?

Ha vele szólok, magam is kiköltözöm nevemből,
és Nevenincsé játszunk minden Nevevant,
Tegnap is összeszaladtunk az utcán.
Ő vett észre, mert látható vagyok.
Cicahát-púpos háztetőn
kajla hold miáskolt,
egérszem csillagok
játékból remegtek.

– Dolgozom – mondtam, s dolgoztam akkor is, láthatatlanul.

De ő látta.

– Élek – mondtam, s ő lehunyta szemét,
hogy ne lássam, hogy látja kivetülő csontvázamat a kirakatüvegen, hátam
mögött.

– Ne búsulj – mondtam.

Bársony szavakkal paskolgattam.

– Ciróka-maróka, buta kis Nevenincs,
cirógatnak, marnak is, ostobának mondanak:
könnyekkel harcolsz mikrobák ellen,
s nem tudják, hogy a könnyben lizozim van.

Nevenincs azt hiszi, pipaccsal legyőzheti a páncélcocsit,
s igaza van, mert a pipacs piros.